

"מפרי הארץ"

"הכנה לפורים"

ר' צדוק הכהן: (פרשת זכור) וכן נדרש (שמות רבה כ"ז, ו') לץ תכה וגו' וכן מה שנאמר (משלי כ"א, י"א) בענוש לץ וגו' על עמלק שהיה לץ וזה ענין אפיקורסות וזה הכניס בישראל שבאו לחופצה זו במה שנאמר והנם שולחים את הזמורה וגו'. וזה דרך היצר הרע כשרואה שהאדם נכשל באיזה עוון בעצתו ובפיתויו. אחר כך משליכו ביאוש לומר מה יועיל לך תשובתך אחר כי גדול עוונך עד לשמים והואיל ואיטריד ההוא גברא מעולם הבא ליופק ליתנהי בהאי עלמא ועל שם זה נקרא עמלק עם לק שבא ללוק דמן של ישראל ככלב שבא למצוץ שארית דמם וחיותם עד תכליתו כנ"ל. ובא המצוה תמחה את זכר עמלק על שני העינים. והיינו שאף הגדול במעלה וקדושה יתירה לא יסמוך על קדושתו ויזהר מפיתויו היצר הרע. ואף מי שנכשל חס ושלום מה לא יתיימש מן התשובה וישוב אל ה' וירחמהו. ועל זה אמרו (תנחומא תצא ד') אמרו ישראל רבוננו של עולם אין אנו יכולין בו אמר להם הקדוש ברוך הוא תהיו אתם מזכירין שמו מלמטה ואני מוחק שמו מלמעלה וכו' והיינו מה שנאמר (תהלים ל"ז, ל"ג) ה' לא יעזבנו בידו שנדרש (סוכה נ"ב ב) על היצר הרע שאלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אינו יכול לו וה' לא יעזבנו בידו.

ספר מגיד מישרים: [ב"י] (תענית אסתר) אור י"ג לאדר השני, הלא לך למינדע כי בימי הפורים ובליל פסח מותר לשתות כל יין שירצה האדם ולהתענג ולהתפנק, ומפני שסמאל וחוייא בישא דרכם להכניס שמחה בלבבות בני אדם ולתת בלבם לאכול ולשתות. ואח"כ עולה ומסטיין, וזהו סוד התענית שמתעניין ב"ג באדר, והוא להכניע כחו מלהשטיין, וזהו סוד ג"כ שמתעניין הבכורות והאיסטניסין וקצת בני אדם אחרים בערב פסח, והטעם מפני שישראל חייבים לשתות ארבע כוסות בליל פסח וכדי שלא ישטינו עליהם סמאל ונחש נוהגים להתענות בערב פסח להכניע כחם. ולהורות כשישראל שמחים ושותים בימים אלו אינו ח"ו להשלים תאות היצה"ר אלא לעבודת קונינו שהרי הם מקדימים להתענות קודם לכן להכניע תאות היצה"ר.

ואתה אעירך בסוד בני כפרים (ימי הפורים) למה הוקבע להם ג' ימים אחרים, י"א י"ב י"ג ומה הטעם שכתבו מפני שמספיקין מים ומזון לאחיהם דמה ענין זה לזה, ולמה לא היו יכולים לקרות באלו הג' ימים [רק] כשיפלו בב' או בה', ועוד למה נתבטל (עונש ודין) [עכשיו דין] זה, אבל הענין כי כשהיו ישראל יושבים על אדמתם היו מרובין באוכלסין ואף על פי שנקראת ארץ צבי שמתפשטת לקבל אוכלוסיה כעור הצבי, היו כל כך מרובים שלא היו יכולים לישב בירושלים. והיו מתפשטים בכפרים. והם היו חשובים מהעיר שבני הכפרים היו עוסקים במצות ה' יותר מבני הכרכים והעיריות לפי שאין להם שום מלאכה כי אם בשעת הזרע והקציר בלבד, ושאר כל השנה היו פנוים לעסוק בתורה ובמצות, ואויר הכפרים הוא זך וברור ושמעתתא בעיא צלותא.

ועוד שלא יש להם חמדת הממון כמו שיש לבני כרכים ועל כן היו פנוים לעסוק בתורה ובמצות, ועל כן היו מספיקים שפע וברכה וחיים בכל העולמות, וז"ס המים והמזון שהיו מספיקים לאחיהם הם העולמות כולם עליונים ותחתונים, וכמו שהוא למטה כך הוא למעלה כי אוכלסין היו כל כך מרובים שהיו מתפשטין חוצה לה והיו מוסיפין מחול על הקודש וע"י כך היתה מתעלה כי היו מיחדים כל הספירות השלשה שמות אה"ה ידו"ד אד"ני יחד ולפני שבני הכפרים היו גורמים כל זה, אמרו שיקראו הם המגילה באחד משלשה ימים לרמוז על ייחוד אלו השלשה שמות.

קדושת לוי: [לפורים] והעיקר השמחה (היה) [היא] מה שמקבלין התורה על ידי מקרא מגילה וכמו שכתבנו, והוא דומה כמו עצרת שאסור להתענות וכמו שכתבנו (לעיל אות א). ומעתה יש לבאר מה שאמרו חכמינו ז"ל במגילה (ז, ב): אמר רבא סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו שנאמר (אסתר ט, כב) 'ימי משתה ושמחה'. דבגמרא אמרו בשבת דף פ"ו ע"ב: ולקבלו התורה בלילה, ומשני הגמרא 'לא מראש בסתר דברתי' (ישעיה מח, טז). נמצא עיקר קבלת התורה צריך להיות דוקא ביום. וכבר ביארנו שמחת פורים הוא שנח לנו מה שאנחנו מקבלין עלינו התורה (ואהבת) [מאהבת] הנס, ועיקר קבלת התורה ביום דוקא, ולכן סעודת פורים שעשאה בלילה לא יצא ידי חובתו.

ומעתה כשאוכל ושותה בפורים לא ירבה בהוללות, רק יקבל עול תורה ועול מצות כמו בימי מרדכי ואסתר, ובזה יהיה עיקר שמחתו, ויקיים שוש אשיש בה' (ישעיה סא, ו). ובכל כזית וכזית שאוכל יכוין ששמח בעול תורה ומצות, וישמח ויעלוז בקבלת התורה. וגם ישמח ויעלוז ויכוין באכילה ושתיה שכל האומות העולם יעשו עמנו טובות, וכן הרעות יתהפכו לטוב, ויקיים בנו (דברים כג, ו) 'ולא שמע אלקים אל בלעם ויהפוך ה' אלהיך את הקללה לברכה', אמן סלה נצח ועד.

"מפרי הארץ"

הלכה

אבן העזר

א' האם איש יכול לשלוח לאישה משלוח מנות?

תשובה: לא ישלח. (עיין סימן תרצ"ה)

ב' האם יכול לתת מתנות לאביונים לאישה?

תשובה: יכול. (עיין סימן תרצ"ה)

חושן משפט

א' האם אפשר לתת משלוח מנות במתנה ע"מ להחזיר?

תשובה: לא. (עיין סימן תרצ"ד)

ב' האם אפשר לתת מתנות לאביונים מתנה ע"מ להחזיר?

תשובה: לא. (עיין סימן תרצ"ד)

אורוז זויים

א' האם צריך לעמוד בברכות המגילה?

תשובה: צריך בין המברך בין השומעים. (עיין סימן תרצ"ב)

ב' מי שחיסר מילה אחת במגילה וחוזר וקורא האם יברך?

תשובה: אם הסיח דעת מברך שוב. (עיין סימן תרצ"ב)

יורה דעה

א' האם אבל שולח משלוח מנות?

תשובה: שולח ולא ישלח דבר של שמחה וי"א שלא ירבה. (עיין סימן תרצ"ו)

ב' האם אפשר לשלוח לאבל?

תשובה: לא ישלח. (עיין סימן תרצ"ו)

"פרשת תצוה"

"עֲשֵׂיתָ בְּגָדֵי קָדָשׁ לְאַהֲרֹן אֲזִיזָה לְכָבוֹד וּלְתִפְאֵרֶת"

ספורנו: לכבוד. לכבוד האל יתברך בהיותם בגדי קדש לעבודתו. ולתפארת. שיהיה כהן מורה נורא על כל סביביו, שהם תלמידיו החקוקים על לבו וכתפיו.

אור החיים: יאמר כי בא ה' לתת טעם למה צוה ח' בגדים ד' לבן וד' זהב ואמר הטעם הוא לכבוד ולתפארת פירוש על פי דבריהם ז"ל (הקדמת תיקונים) כי הח' בגדים ד' של בגדי לבן ירמזו אל ד' אותיות של שם הוי"ה ברוך הוא וד' בגדי זהב ירמזו אל ד' אותיות של שם אדנ"י, ודע כי שם הוי"ה ברוך הוא יתיחס אליו כינוי התפארת כידוע ושם אדנ"י יתיחס אליו כינוי הכבוד, והוא אומר ועשית בגדי קודש וגו' לכבוד כנגד בגדי זהב ולתפארת כנגד בגדי לבן, וסדר הכתוב סדר הדרגות הקדושה זו למעלה מזו והקדים לכבוד והבן. וצוה ה' עשות ח' בגדים שבאמצעותם יתכפר פגמים אשר יסבבו בני האדם אשר יגיע למקום עליון ובזה יכופר העון ההוא. ולדרך זה יש לתת טוב טעם למה הקפיד ה' על הבגדים באהרן ולא במשה על דרך אומרם ז"ל (ערכין ט"ז א) כי ח' בגדי כהונה מכפרים על ח' מיני עבירות שיהיה בבני ישראל אשר על כן לא צוה ה' הדבר אלא להכהן העומד לשרת הוא ובניו כל הימים לכפר על בני ישראל מה שאין כן משה שכל מה ששמש בד' ימי המילואים לא היה אלא לכפרת אהרן ובניו למלא את ידם לעבוד לפני ה' לא היה צורך למה שיכפרו הבגדים כנזכר לזה שמש בחלוק.

מלבי"ם: הנה הבגדים שצוה לעשות היה כפי הגלוי בגדים חיצונים, שיספר ענינם איך עשו אותם האומנים במלאכה, אבל באמת היו מורים על בגדים פנימיים שיעשו כהני ה' להלביש בהם את נפשותיהם בדעות ובמדות ובתכונות טובות שהם מלבושי הנפש, ומלבושים אלה לא עשו האומנים, וצוה ה' אל משה שהוא יעשה בגדי קדש אלה, היינו ללמדם תקון נפשותיהם ומדותיהם באופן שילבישו הוד והדר את נפשם הפנימית.

"מפרי הארץ" סימן ל"ב

בעניין: סדר כתיבת תפילין

תשובה: חולקים העור לשנים והחיצון ניקרא קלף והפנימי דוכסוסטוס וכותבים על הקלף מהצד הפנימי וקלף שלנו מגרדים השער ולצד הבשר מגרדים הרבה.

ז: במה מעבדים ועד מתי מעבדים והאם זה לעיכובה?

תשובה: בעפצים או בסיד עד שיפול השער מאליו והוא לעיכובה.

ח: עיבוד לשמה האם מעכב ומ"ה עיבוד סתם ומ"ה בספק?

תשובה: לשמה מעכב וסתמה דינו כלא לשמה ובזמנינו צ"ע וספק מח' ובשעת הדחק יש להקל.

ט: עיבד לשם רצועות האם כשר לתפילין ולבתים?
תשובה: פסול.

י: האם כשר עור בהמה טמאה עור בהמה טהורה נבלה וטרפה או דג טהור ומ"ה בכל זה בספרי נ"ך וש"ס?

תשובה: טמאה פסול וטהורה אפילו נבלה וטרפה כשר ועור דג פסול ונ"ך אסור וש"ס מותר.

א: מה סדר כתיבת ד' פרשיות האם הסדר מעכב ומנלן ומ"ה בספק והאם יכול לצרף פרשיה שנכתבה עבור תפילין אחרים והאם מותר להפסיק

תשובה: קדש כי יביאך שמע והיה אם שמוע והסדר מעכב דכתיב והיו הדברים בהוויתם יהו ספק פסול ולצרף יכול אם יודע שנכתב קודם ומותר להפסיק ובספר הכוונות כ' שלכתחילה לא יפסיק בשום דיבור כלל.

ב: אות שנדבקה בקצה אות חברתה ויש צורת אות בלי מקום הדבק האם צריך גרירה והאם מועיל?

תשובה: מח' אם צריך גרירה ולהלכה צריך ומועיל.

ג: מה הפירוש כתיבה תמה ומהו קוצו של יו"ד?

תשובה: שלא לכתוב ב' כ' וכן להיפך וכל כיוצ"ב שלא יחסר אפילו קוצו של יו"ד דהיינו עוקץ שמאל של יו"ד.

ד: מה הדין כתיבה בפה וברגל?

תשובה: למג"א פסול וי"א שאם א"א למצא אחרים כשר.

ה: מ"ה שורות עקומות בדיעבד?

תשובה: כשר.

ו: מהו קלף ומהו דוכסוסטוס ומאיזה צד כותבים ומה נחשב הקלף שלנו?

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב אברהם אסנן שליט"א

"דין בן כרך שקורא לבן עיר ביום י"ד והמסתעף"

(א) ברש"י ור"ב ריש מסכת מגילה כתבו דהא דאיתא במתני' דבני כפרים מקדימים ליום הכניסה היינו שקורין את המגילה בעיר וקורא להם אחד מבני העיר, ובתוס' יבמות י"ד. ורא"ש כתבו להקשות ע"ז דהרי כה"ג אין יוצאין י"ח שהרי בן עיר חשיב אינו מחויב בדבר לענין הקריאה ביום הכניסה שהרי חיובו הוא רק ביום יד', ולכן פירשו דאחד מבני הכפרים קורא להם, והביאו לזה ראה מהא דאיתא בירושלמי דבן עיר אינו מוציא בן כרך כשקורא לו בטו' והטעם דבן עיר בטו' הוי אינו מחויב בדבר וה"נ בן עיר ביום הכניסה הוי אינו מחויב בדבר.

והנה בירושלמי שם מספק"ל לענין בן כרך אי מוציא בן עיר האם גם בזה נימא דאינו מוציא כיון דאינו מחויב בדבר או כיון דהכל יוצאין בקריאת יד' בדיעבד גם בני הכרכים חשיב מחויב בדבר לגבי קריאת יד' ויכול להוציא.

ועיין בהגר"א תרפ"ח שהביא ירושלמי זה אמנם בפר"ח רס"י תרפ"ח כתב דהש"ס בבלי פליג וסובר דלא יצא בן טו' ביד' וממילא ג"כ אינו מוציא הובא פלוגתא זו במ"ב תרפ"ח ובשעה"צ שם סק"ח.

(ב) בדעת הירושלמי הנ"ל דמחלק דבן עיר ודאי אינו מוציא בן כרך אבל בן כרך כיון דבדיעבד יצא בי"ד יש בזה ספק אי מוציא בן עיר, יל"ע מהא דאיתא בירושלמי ריש מגילה ונפסק בטוש"ע ס"ס תרפ"ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך קורא אותה בטו', הרי דמשכח"ל בשעה"ד גם לבן עיר קריאה בטו' ואמאי מחלק הירושלמי בין בן עיר לבן כרך, ונראה דהתם מהני רק בשעת הדחק ומשום זה ל"ח בן עיר מחויב בדבר ורק בן עיר שמהני קריאתו ביד' בדיעבד אף בלא שעה"ד מספ"ל בירושלמי אי חשיב מחויב בדבר.

(ג) ושיטת רש"י הנ"ל במתני' יעוין בחידושי הריטב"א דמחלק בין בן עיר ובן כרך דהם ב' חיובים שונים לכן אין אחד מוציא חבירו אבל בן עיר שייך בחיוב בן כפר באופן דאין בעיר עשרה בטלנין וכן בן כפר הרי יכול לקרותה ביד' לכן חשיב מחויב בדבר ואין לדברי רש"י סתירה מהירושלמי ע"ע קה"י בזה, ובשו"ת גינת ורדים או"ח סימן י"ג ביאר שיטת רש"י דסבר דהא דקיל בר"ה כ"ט. כל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים י"ח זה למעוטי רק נשים וקטנים שאינם בני חיוב כלל אבל מי ששייך בחיוב אף שהקיום בו הוא באופן אחר חשיב בכלל מחויב בדבר [ולפי"ז נמצא דאף בן עיר מוציא בן כרך והבבלי פליג על הירושלמי עיי"ש] ובסברא זו פליגי הראשונים דתוס' סברי דבעינן מחויב בדברי ממש באותו חיוב לכן פליגי וס"ל בבן עיר אינו מוציא בן כפר עיי"ש וע"ע מש"כ בשיטת רש"י בתורע"א על המשניות ריש מגילה.

(ד) נמצא עולה לנו מסקנת הדברים דבן עיר להוציא בן כרך איתא בירושלמי שאינו מוציא ולפירוש הגינת ורדים בשיטת רש"י הבבלי חולק בזה, בן כרך להוציא בן עיר זהו ספק הירושלמי וכך פסקו הגר"א והפמ"ג לכן העלו דבדיעבד יצא והפר"ח כתב דהבבלי פליג בזה על הירושלמי וסובר שאינו יוצא הובא פלוגתא זו במשנ"ב תרפ"ח הנ"ל, בן עיר להוציא בן כפר נחלקו בזה הראשונים שיטת רש"י והר"ב ריש מגילה דמוציא ושיטת תוס' והרא"ש יבמות דאינו מוציא.